

# tegen de kwakzalverij

maart 2000  
jaargang 111  
nummer 2

## Van de redactie

En vast agendapunt van de tweemaandelijks bestuursvergaderingen van onze Vereniging is 'infotainment'. Verscheidene bestuursleden verzamelen gedurende de voorafgaande twee maanden advertenties, artikelen, krantenknipsels etc. over alternatieve geneeskunde die dan aan de orde gesteld worden. De benoeming van het agendapunt suggereert dat het een onderhoudend deel van de vergadering is en inderdaad, bij het doornemen van de stukken wordt er soms veel gelachen. Echter, wie zich realiseert welke rioolinhoud via de diverse media over het publiek wordt uitgespuugd kan gevoelens van droefheid en woede niet onderdrukken. Wat te denken bij het bericht dat een combinatie van de zwarte walnootboom met wormkruid en kruidnagelen de volwassen exemplaren, de eieren en de ontwikkelingsfasen van minstens 100 para-

sieten doden, gezien in het licht van het feit dat één bepaalde platworm kanker, endometriose, AIDS, Kaposi-sarcoom en de ziekte van 'Hodgekin' kan veroorzaken! (ontleend aan het tijdschrift 'Beyond Medicine'). In een brochure van het Natuurgeneeskundig centrum 'Energy Healing' (Eindhoven) wordt betoogd dat cellen van ziek, beschadigde of ontstoken organen een verlaagde resonantie hebben. Met de 'multiwave oscillator' (sic!) worden alle cellen in trilling gebracht waardoor afvalstoffen loskomen. De 'bloodoptimizer' is een apparaat dat op een slagader wordt geplaatst en d.m.v. elektrische impulsen het bloed reinigt van virussen en een te hoog "bezinksel". En of het niet op kan is er nog de "zapper" (prijs fl 295,- incl. btw) die ingezet kan worden bij meer dan 40 aandoeningen en ziekten ('Special Energy Products' te Blokzijl). Het is onbegrijpelijk dat de samenleving geen paal en perk stelt aan dit soort oplichterij. Tenslotte wil ik nog melding maken van een brief van een bedrijfsarts van het ARBO-team van Nationale Nederlanden, waarin gewezen wordt op een als bijlage meegestuurd verslag van een onderzoek van een patiënt door de 'Praktijk Medisch-Shiatsu & Integratie Geneeswijzen' (Utrecht). De uitzinnige nonsens in dit schrijven, doorspekt met gewichtige medische terminologie, is bijna een karikatuur: "De thymus heeft een duivelskring opgebouwd in de antistof-antilichaamproductie", "De exocriene pancreas geeft te weinig nucleas af", "de galproductie is sterk verstoord mede als gevolg van toxinen in het lichaam". Naast voedingsrichtlijnen wordt als behandeling de gebruikelijke homeopathische hocus-pocus aangeraden alsmede 'orthomoleculair magnesium'. Het is nauwelijks voor te stellen dat mensen met slechts een weinig gezond verstand deze nonsens "slikken".

Waar zijn de Consumentenbond, de Inspectie voor de Volksgezondheid, Het Ministerie? Behoort het niet tot hun taak de contributie- en belastingbetaler te beschermen tegen dergelijke voortwoekerende vormen van volksverlakerij en flessentrekkerij? Waarom worden er rare constructies bedacht om alternatieve middelen te registreren en een uitzonderingsposi-

tie ten opzichte van reguliere geneesmiddelen te verlenen? Zijn bestuurders soms belangrijke consumenten van alternatieve geneeskunde? Men moet haast wel denken dat dat het geval is en dat wij te maken hebben met het 'nieuwe kleren van de keizer'-fenomeen. Men heeft dikwijls het gevoel dat onze vereniging een verloren gevecht voert. Niettemin bewijst het feit dat zij dit al meer dan 115 jaar doet dat de moeizame strijd niet verloren is en dat er in dit land nog een actieve groep mensen met gezond verstand en de beide benen op de vloer actief blijft om kwade praktijken aan het licht te brengen en kritisch te volgen. In het bijzonder moet voorkomen worden dat patiënten met voortschrijdende aandoeningen in een fase waarin een goede behandeling nog mogelijk is, in handen van kwakzalvers vallen. ●

■ Van de redactie	1	INHOUD
■ In memoriam Karel van het Reve	1	
■ Oplichter (1)	3	
■ Oplichter (2)	4	
■ Bid, beter je leven en je zult genezen	4	
■ Acupunctuur	6	
■ Medicijnmannen zonder grenzen	6	
■ Geneeskrachtige kruiden	7	
■ Ad hominem	7	
■ Een onheilige Drieëenheid	9	
■ SIS-therapie	10	
■ Correspondentie	11	

## In memoriam

# Karel van het Reve

(1921-1999)

Toen ik in 1988 het voorzitterschap van onze mooie maar destijds wat ingeslapen en vergrijsde vereniging op mij nam, zinde ik op initiatieven om 'het debat' aan te sturen en om de naamsbekendheid en de status van de Vereniging te vergroten respectievelijk te verhogen. Altijd al ademloos bewonderaar van de glasheldere, erudiete en zeer geestige Van het Reve en zelf enigszins in dubio verkerend over de waarde van de psychoanalyse kreeg ik een briljant idee. Karel van het Reve had zich destijds meermalen luidrechtig en goed beargumenteerd aangesloten bij "de antiFreudclub, een internationaal

vervolg op pagina 2

gezelschap die de beweringen van de 'Weense kwakzalver' voor boerenbedrog houden" (Achteraf, p. 351). Ik schreef dus een brief aan de auteur van *Freud, Marx en Dostojewski* met de vraag of hij bereid was tot een door de VtdK te organiseren openbaar debat over de psychoanalyse. Voor mijn geestesoog zag ik al een stampvol Paradiso en een gespreksleider had ik ook al in mijn hoofd (Max Pam). Het vinden van een verdediger van de psychoanalyse moest niet moeilijk zijn: veel hoogleraren psychiatrie uit die tijd waren *unverfroren* Freudianen en op mijn lijstje stonden resp. Van Dijk, Kuiper en Van Dantzig. Op

placht te fileren kan voor ons allen slechts tot voorbeeld zijn. De veelzijdige publicist attackeerde op effectieve wijze o.a. het communisme (*Het geloof der kameraden*, 1969), de psychoanalyse, de theologie (*De ongelooflijke slechtheid van het opperwezen*, 1987) de literatuurwetenschap (*Het raadsel der onleesbaarheid*, 1979) en – maar dat was meer voor de sport – de evolutietheorie (*Een dag uit het leven van de reuzenkoekoek*, 1979). Hem komt ook de eer toe om de wetenschapsfilosoof Karl Popper bij het Nederlandse publiek te hebben geïntroduceerd. De slavist Van het Reve (hoogleraar te Leiden van 1957-

toen de stoet vlak voor ons langs naar de hoogleraarsbanken koerste overwoog ik dat zij met elkaar toch wel *a sorry lot* waren: zeer grote domheid las men op vele gezichten, onzegbaar leed en onuitwisbare schande op andere, op weer andere een combinatie van deze dingen. Vele ziektes ook en lichaamsgebreken waren, naar het leek, maar al te duidelijk. Bultenaars, scheefgegroeiden en kreupelen waren talrijker dan men in een verzameling volwassen mannen zou vermoeden, en het aantal zo op het oog kindse grijsaards bedroeg meer dan twintig procent. Zoals altijd kwam de kleine, zwarte dwerg als laatste binnen.



Freddy Rikken, fotograaf/schrijver

mijn brief, die ik hem via zijn uitgever toestuurde, ontving ik nimmer antwoord en ik liet het er maar bij zitten.

Elk weldenkend mens maakt tijdens de ontwikkeling van zijn wereldbeeld kennis met het werk van een aantal grote voorbeelden c.q. leermeesters, die daarna als het ware worden geïnternaliseerd zoals bij een jong kind de ouderlijke geboden de aanzet vormen tot het geweten. Alles wat je later denkt of doet wordt dan automatisch getoetst aan de normen en opvattingen van deze figuren. In het selecte groepje Grote Geesten dat mij gevormd heeft speelt Karel van het Reve een grote rol en het zou mij werkelijk verbazen als dat niet bij tenminste 95% van de leden van onze Vereniging het geval was. Helaas liet Van het Reve zich slechts sporadisch uit over medische kwakzalverij, maar de wijze waarop hij pseudowetenschap

1983) begon zijn publicitaire activiteiten als romanschrijver, hoewel hij dit genre na twee boeken verliet om zich tot essayist en polemist te ontwikkelen. In zijn eerste roman Twee minuten stilte (een soort voorloper van Voskuil's Bureau, waarin het Rusland Instituut van zijn opleider Bruno Becker een grote rol speelt) komt in hoofdstuk XIII (Promoveren necesse est) een onvergetelijke beschrijving voor van het bij promoties gebruikelijke hooglerarencortège voor, dat ik u niet kan onthouden. Het hoofdstuk begint als volgt: "Een van mijn vrienden heeft het cortège der hoogleraren, zoals het ook nu weer de Aula binnenkwam, eens een 'stoet morsige kerstmannen' genoemd." Na te hebben geconstateerd dat vele toga's in geen halve eeuw zijn gestoomd en dat de broekspijpen die onder de toga's uitsteken veelal met as en pindakaas besmeurd zijn, gaat het verhaal verder. "Ook ditmaal

Hij moest draven om de langzaam voortstropelende stoet bij te houden".

Wie zo kan schrijven, die ontvangt de PC Hooftprijs (die hem in 1982 ten deel viel) altijd te laat. In het beste van deze beschouwing zullen veel hoogtepunten uit zijn oeuvre, die belangrijker zijn dan de selectie die hier ter sprake komt (zijn *Geschiedenis van de Russische literatuur* bijvoorbeeld kan straffeloos jaarlijks herlezen worden) onbesproken blijven, maar speciale aandacht verdient zijn in het opstel *Literatuurwetenschap en parapsychologie* ontwikkelde theorie. Dit opstel is opgenomen in *Afscheid van Leiden* (1984) en Van het Reve verwijst er ook naar in zijn column 'Oplichter', die u elders in dit Actieblad aantreft. Hij deed dat al eerder in een treffend stuk proza Het ongeziene en het ongelezen, dat in *De ongelooflijke slechtheid van het opperwe-*

zen is opgenomen. Hierin bespreekt Van het Reve een *Volkskrant*-interview uit 1986 met Marten Toonder, die een voorval beschrijft dat hij "op een novemberavond in de schemering" meemaakte. Tijdens een wandeling met zijn vrouw liep er een kind voor hen uit. Dat verbaasde Toonder want er waren in de nabijheid geen woningen. Toen zij het beetje vreemde kind, verwaarloosd en gekleed in een cape vol flarden, passeerden bleek het geen kind maar een klein oud mannetje met een vreemd gerimpeld gezicht. Later toen zij nog eens omkeerden konden zij de man nergens meer terugvinden om hem korte tijd later weer in de verte voor hen uit te zien lopen. Dat kon eenvoudig niet. "Er zijn machten buiten ons, dat is wel zeker", aldus Toonder in het interview. Van het Reve daarover: "De mensheid kan verdeeld worden in twee groepen: zij, die bovenstaand relaas geloven, en zij, die het niet geloven. De lezer zal hebben begrepen dat de schrijver van deze regels tot de tweede groep behoort. Het is hier, zoals zo vaak, niet te bewijzen welke groep gelijk heeft." Waarop hij vervolgens verwijst naar zijn theorie, die ook in 'Oplichter' wordt aangestipt. De lezers van dit blad behoren allen tot hetzelfde deel der mensheid waartoe Karel van het Reve zich rekende en zij hebben op 4 maart 1999 een groot geestverwant verloren. Zijn intelligentie en taalvirtuositeit kunnen wij helaas niet van hem overnemen, maar tenminste twee andere zaken kunnen ons troosten. Jan Blokker memoreerde in zijn necrologie, dat het Van het Reve nooit zo zeer ging om het gelijk krijgen, maar dat het gelijk hebben hem genoeg was: zijn tijd, wist hij, kwam nog wel. En uitermate innemend was ook zijn volledige onverschilligheid voor het feit dat velen hem voor idioot versleten. Deze eigenschap, die op de avond van zijn overlijden door Kousbroek op de tv werd geprezen, is ook voor bestrijders van kwakzalverij en alternatieve genezers af en toe onmisbaar. Van het Reve heeft laten zien, dat je daarmee erg ver kunt komen en ons past hem - alleen al daarvoor - grote erkentelijkheid. ●

C.N.M.Renckens

**"de antiFreudclub,  
een internationaal gezelschap  
die de beweringen van de  
'Weense kwakzalver' voor  
boerenbedrog houden"  
(Achteraf, p. 351).**

# Oplichter (1)

## Karel van het Reve

O nlangs is de oplichter gestorven. Zo noemden we hem altijd: de oplichter. We bedoelden daar niets kwaads mee. We kenden hem al meer dan twintig jaar. In 1966 maakten we kennis met hem, in verband met de eerste Russische cursus van Teleac. Na een uurtje praten verklaarde hij dat hij ons erg aardig vond en dat we, allebei, mijn vrouw en ik, 'dicht bij God stonden'. Nu kun je over God verschillend oordelen, maar wij beschouwden zijn opmerking toch maar als een compliment.

Hij was in verschillende vakken afgestudeerd, en had een aantal boeken gepubliceerd. De bijnaam die wij hem gaven dankte hij aan twee dingen. Ten eerste deed hij aan parapsychologie - hij was de opvolger, of juist niet de opvolger, van de befaamde Utrechtse professor Tenhaeff - en ten tweede kwam hij een paar keer in het nieuws doordat hij onduidelijke universiteiten stichtte die bepaalde financiële eigenaardigheden vertoonden. Een van die universiteiten was in Luxemburg, en de andere in Lugano, in Zwitserland.

Op die universiteit in Lugano heb ik een keer een lezing gehouden. Over de verschillen en overeenkomsten tussen Dostojevski's Het dorp *Stepantsjikovo* en Molières *Tartuffe*. Of was het *Oompjes droom* en *De mensenbater*? Ik ben nu vergeten wat die verschillen en overeenkomsten waren.

Die universiteit in Lugano was de kleinste universiteit die ik ooit gezien heb. Hij bestond uit een collegelokaal, met daarnaast een vergaderruimte, een soort keuken, wc's en beneden een garage. De bibliotheek bestond uit vier boeken. De studenten, een man of vijftig, waren vriendelijke, Nederlands sprekende jongens en meisjes.

We hebben toen nog een prachtige wandeling gemaakt in de omgeving van Lugano, en in Lugano gegeten in reusachtig restaurant dat de vreemde naam 'Möwenpick' droeg. Meeuwen hebben geen pik, zou je denken. Een van de studenten reed ons in zijn auto terug naar het station. De oplichter reed ook mee, en onderweg besprak hij met de student het vreemde verschijnsel dat soms, als je iets in een woordenboek opzoekt, dat boek meteen op de goede bladzijde opvalt. Dat komt veel vaker voor dan je zou verwachten, zei hij, maar bewijzen kun je dat niet. Ik vond juist dat je dat wel degelijk zou kunnen

onderzoeken, door namelijk iemand die de hele dag achter zijn bureau zit en steeds dingen opzoekt - zoals ik - te laten noteren wanneer zo'n naslagwerk wel en niet op de gezochte plaats opvalt. Dat dacht ik, maar ik zei niets, want ik was bang dat we anders die trein niet zouden halen.

Later, toen hij zeventig werd, boden zijn bewonderaars hem een bundel opstellen aan, en daar heb ik ook een stuk in geschreven, over het verband tussen literatuur en parapsychologie. Ik ontwikkelde in mijn bijdrage de theorie dat parapsychologische verhalen het gevolg zijn van literaire dwang.

Stel je zit te vissen op de Westeinder. Opeens valt je trouwring in het water. Op de kop af tien jaar later zit je op diezelfde plek weer te vissen en je haalt een vette karper op. Thuis wordt die vis klaargemaakt en opgegeten.

Dat is geen verhaal. Daar kun je nergens mee aan komen. Er is pas sprake van een goed verhaal, er wordt pas naar je geluisterd als die vis wordt opengesneden en die trouwring zit erin. Welnu, volgens mijn theorie is de parapsychologie niets anders dan een verzameling *literaire* verhalen die als *waar* gebeurd verteld worden.

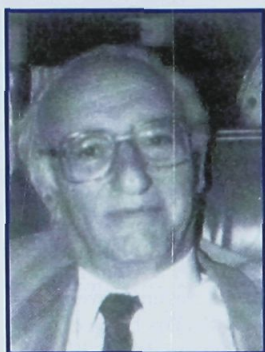
Een jaar of tien geleden heb ik nog eens een lezing voor zijn club gehouden, deze keer ergens in het Gooi. Of hij daar ook een universiteit had? Het ging over de Russische dissidenten. Ik vertelde over mijn Moskouse vrienden en kennissen die in gevangnissen en kampen gezeten hadden of die op dat ogenblik in gevangnissen en kampen zaten, of in de naaste toekomst, naar ik vreesde, in gevangnissen en kampen terecht zouden komen. En die vervelende toestand zou, zei ik, nog wel een jaar of twintig, dertig duren.

De oplichter was het niet met mee eens. Hij mengde zich in de discussie en sprak als zijn overtuiging uit, dat mijn vrienden over enkele jaren vrij zouden komen en dat ik weer vrij naar Moskou zou kunnen reizen. Ik vond dat een aardige gedachte, maar ik geloofde hem niet. "Ik weet het zeker", zei hij.

Zijn voorspelling is uitgekomen. Zo zie je. ●

Voetnoot 1: Dit stuk verscheen op 3 december 1998 in *Het Parool* en het is opgenomen in de postuum uitgegeven bundel *Achteraf*. Oudere leden van de Vereniging herkennen ongetwijfeld welke oude bekende hier is geportretteerd: zie pagina 4.

## 'Oplichter' (2)



De goedaardige 'oplichter' die zo treffend door Karel van het Reve werd geportretteerd is natuurlijk prof. drs. Henri van Praag (1916-1988). Hij werkte vele jaren als opvoeder en therapeut en was o.a. tot 1986 bijzonder hoogleraar parapsychologie te Utrecht en rector van de International University Lugano. Aan die laatste universiteit kon o.m. parapsychologie en integrale geneeskunde worden gestudeerd. Van Praag was auteur van

een groot aantal boeken over een scala van onderwerpen als acupunctuur, paranormale geneeskunst, informatica, placebo's, sjamanisme en Chinese kosmologie en alles wat in het fonds van Ankh Hermes maar 'fit to print' wordt gevonden. Bij zijn critici sleepte hij daarmee de titel 'omgevallen boekenkast' in de wacht. In 1984 kwamen zijn opvattingen op de jaarvergadering van onze vereniging voor het laatst aan de orde, toen journalist Hoeben over de parapsychologie sprak. Zijn naam leeft voort in het Van Praag Instituut te Utrecht, waar veel verpleegsters zich bekwamen in de paranormale 'therapeutic touch'. ●

## Bid, beter je leven en je zult genezen

Het ongeluk, dat het leven voor zowel goede als slechte mensen in overvloed in petto heeft, wordt niet door iedereen gemakkelijk geaccepteerd. De onrechtvaardigheid van het lot, waardoor veelbelovende jonge mensen aan kanker sterven, terwijl moorddadige politici gemakkelijk negentig worden, stuit ook wetenschappers tegen de borst. In hun pogingen de wereld een rechtvaardiger aanzien te geven vonden de medici de risicofactoren uit. Jong sterven is in die visie niet nodig. Je moet gewoon gezond leven. Daarmee wordt gewoonlijk het gevecht bedoeld tegen de in het hele dierenrijk diep gevoelde behoefte zo min mogelijk inspanning te verrichten en zoveel mogelijk te eten en andere leuke ervaringen na te jagen. Ziekte en dood worden de eigen schuld van de patiënt en dat doet veel rechtvaardiger aan. Modern is daarbij de gedachte dat een negatieve levenshouding ongezond is. Kar in Spaink verrijkte in dit verband de Nederlandse taal met de term orenmafia. Lieden die van mening waren dat bij ernstige ziekten de oorzaak tussen de oren moest worden gezocht en dat genezing ook op die plek gevonden kon worden. Zelfs echte wetenschappers zijn besmet geraakt met dit gedachtengoed.

In het Actieblad/mei 1999 schreef Ceas Renckens al een doorwrocht stuk over het proefschrift van de arts J.N. Schilder in Rotterdam, eind 1996, dat handelde over spontane regressie van kanker. Nog even kort samengevat.

Met spontane regressie wordt een verkleining of zelfs verdwijnen bedoeld van een kwaadaardig gezwel zonder medische behandeling. In het algemeen wordt gesteld dat spontane regressie zich in één op de tachtigduizend gevallen voordoet. Regressie zonder behandeling verschilt per soort kanker. Bij niercarcinoom zou zeven procent spontaan genezen en bij een onschuldige soort huidkanker maar liefst dertig procent. Helaas wordt regressie het minst vaak gerapporteerd bij de meest voorkomende kankers: borst-, long-, darm- en maagkanker. Schilder vroeg zich af in hoeverre psychologische factoren een rol zouden kunnen spelen bij spontane regressie.

Via collega's en advertenties kwam hij zeven patiënten op het spoor bij wie spontane regressie was opgetreden. Met hen had hij uitgebreide gesprekken over de periode na de fatale diagnose en het leek erop alsof deze patiënten iets gemeenschappelijk hadden. Afgezien van het feit dat zij behandeling weigerden, brachten zij drastische veranderingen aan in hun leven. In plaats van te lijden onder slechte werkomstandigheden of onbevredigende relaties, verbeterden of beëindigden zij die. In het psychologisch jargon wordt wel gesproken van manifestatie van autonomie en actief probleemoplossend gedrag. In plaats van passief te blijven, zoals in het verleden en in een toestand van aangeleerde hulpeloosheid te blijven steken, veranderden zij hun levensomstandigheden in een meer gewenste richting. Deze uitkomsten zijn in overeenstemming

met ander onderzoek, waarbij langere overlevingsperioden gemeld worden bij patiënten die zich niet neerleggen bij hun naderende dood.

Met nadruk stelde Schilder dat hij uitsluitend had willen onderzoeken wat voor psychologische veranderingen kunnen optreden in de pre-regressionele periode. Dat was heel verstandig. Het gevaar dat aan dit onderzoek allerlei ongewenste conclusies worden verbonden, is namelijk allerminst denkbeeldig. Zo zouden kankerpatiënten kunnen bedenken dat ze kunnen genezen, als ze daar maar hun best voor doen. In navolging van de onderzochte personen zou men dan de baan kunnen opzeggen, het huwelijk verbeteren, hobbies weer opvatten, vragen of iedereen voor genezing wil bidden of bergwandelingen gaan maken. Het zou kunnen dat zo iets op een teleurstelling uitloopt, waarbij bovendien de onprettige gedachte kan postvatten dat niet het uiterste geprobeerd is.

Het zou wellicht interessant zijn te onderzoeken op welke wijze het leven is veranderd van patiënten, bij wie zich geen spontane regressie heeft voorgedaan, na de diagnose kanker. In plaats van zeven kan men daar zo tienduizend van vinden. Het is niet ondenkbaar dat ook zij vaak allerlei ingrijpende veranderingen in hun leven hebben aangebracht. Dat zij ook meer tijd voor hun hobbies nemen, een verdieping van hun huwelijk ondervinden, ophouden met werken of nog iets ondernemen dat ze altijd al gewild hadden. Wanneer zou blijken dat ze zo'n gedrag gemeen hebben met de gelukkigen die spontane regressie ondervonden, zou geconcludeerd kunnen worden dat dit soort keuzen in het overgrote merendeel van de gevallen niet tot genezing leidt. Dat neemt niet weg dat het beschreven gedrag tot een plezieriger leven leidt voor zieken en gezonden en dus van harte moet worden aanbevolen.

Al vaker is aangetoond dat een plezierig leven leidt tot een beter functionerend afweersysteem. Depressieve mensen worden minder oud dan vrolijk gestemden. De geest heeft invloed op het lichaam. Dat blijkt ook uit onderzoek naar het placebo-effect. De overtuiging een werkzame pijnstillertje te hebben gekregen, terwijl het om een neppil ging, vermindert in de helft van de gevallen pijn.

De New Age gedachte dat door positief denken dodelijke ziekten genezen kunnen worden is helaas een dwaling die berust op een denkfout. Een hond heeft weliswaar vier poten, maar daaruit volgt niet dat een dier met vier poten noodzakelijkerwijs een hond is. Aangevoeld is dat tobbers na contact met verkoudheidsvirus een grotere kans op verkoudheid hebben dan niet-tobbers. Daaruit volgt echter niet dat verkouden mensen sneller beter worden wanneer ze veel lachfilms bekijken. Sinds Aristoteles zou bekend moeten zijn dat dit soort omkeringen niet logisch zijn.

De New Age gedachte van eigen schuld, dikke bult past in een lange traditie. In het denkkader waarin goden verantwoordelijk zijn voor heil en onheil is ziekte straf op zonde. Niet alleen daadwerkelijk begane zonden, dan zouden de goeden gespaard blijven, nee, ook geërfde zonden of zonden uit vorige levens zijn debet aan actuele ziekten en dood. Een manier om deze dans te ontspringen is het gebed. Dat dit al-

lerminst verleden tijd is, bewijst onderzoek in de Verenigde Staten. Zo gelooft 79 % van de Amerikanen dat bidden ongeneeslijk zieken kan helen.

En niet alleen de

Amerikaanse man in de straat gelooft daarin. In oktober verleden jaar sprak ik op een congres over het placebo-effect. Tot mijn onuitsprekelijke verbazing was daar ook plaats ingeruimd voor een tweetal referaten over het effect van het gebed. Het ging daarbij niet over de eventuele heilzame invloed van deze activiteit op de bidder. Per slot van rekening bestond er ook enige evidentie van een gunstig effect van meditatie op hoge bloeddruk. Nee, de gepresenteerde voordrachten hadden betrekking op de gevolgen voor een derde persoon voor wie gebeden werd, zonder dat die daarvan op de hoogte was. Met name ging het om in ploegendienst onafgebroken bidden. Dit laatste voor het geval God, om met James Joyce te spreken, even zijn nagels aan het vijlen was en daarom niet oplette.

Een gedegen dubbelblinde studie van een in Oxford gesitueerde ook Joyce geheten arts had geen effect kunnen aantonen. Een ander verhaal ging over een systematisch overzicht. Vooral in de Verenigde Staten bleken veel onderzoekers zich met deze materie onledig te hebben gehouden. Uit de overzichtsstudie bleek geen genezend effect. Zelfs het met veertig man in ploegendienst aanhoudend de Heer aanroepen verminderde de sterfte van aidspatiënten niet. Maar wellicht hadden ze te weinig berouw van hun zonden. Toen ik opmerkte dat de wereld er geheel anders zou uitzien wanneer gebeden verhoord werden en ik niet kon begrijpen waarom kostbare tijd verspild werd met dit soort onzin, werd mij onnadenkende intolerantie verweten.

Een andere interruptant meldde dat God bestond en gebeden verhoorde. Dit was wel degelijk dubbelblind aangetoond door een Amerikaanse organisatie die onderzoek deed naar het verband tussen religie en gezondheid. Nader onderzoek naar deze instantie leerde dat het ging om een club die de neutrale naam: National Institute for Healthcare Research droeg en op energieke wijze allerlei bevindingen naar kranten en tijdschriften stuurde. Zo hadden ze ook aangetoond dat gelovige patiënten sneller herstelden na een hartoperatie, echtscheiding risicofactor is voor voortijdig overlijden, gelovigen minder vaak betrokken zijn bij misdaad en dat kerkgang een gunstige uitwerking op de bloeddruk heeft. Bij het onderzoek waar de gelovige congresganger op doelde werden vierhonderd patiënten die zich in intensive care units bevonden at random verdeeld in twee groepen. Voor één groep werd in het geheim gebeden, voor de ander niet. Na tien maanden was de groep die dagelijks in het gebed bedacht was er significant beter aan toe dan de andere.

Verder onderzoek is geboden, zo eindigde het uittreksel dat hij mij later verstreekte. Dat lijkt mij ook, daar een al eeuwen durend experiment op dit terrein andere uitkomsten laat zien. De neef van Darwin, Sir Francis Galton heeft in 1872 een in dit verband relevante statistisch analyse uitgevoerd. Bij iedere kerkdienst in Engeland wordt standaard gebeden voor het vorstenhuis. Door de eeuwen heen een niet onaanzienlijke hoeveelheid gebed. Galton bedacht dat dit effect zou moeten hebben op de levensverwachting van de vorstelijke personen. Dit bleek niet zo. Leden van het Engelse koningshuis bleken gemiddeld minder oud te worden dan hun gewone tijdgenoten. Een andere interessante onder-

zoekslijn op dit gebied zou een vergelijkend warenonderzoek kunnen zijn. Het ontwerp voor zulke spuurwerk kan, dat zal het onderzoeksinstituut deugd doen, in de bijbel gevonden worden. Het boek Koningen beschrijft een krachtmeting tussen de profeet Elia en priesters van de concurrerende god Baäl. Op voorstel van Elia slachtten beide partijen een stier en plaatsten deze op een stapel hout. De godheid in kwestie zou het hout moeten aansteken. De vierhonderdvijftig Baäl-priesters baden de gehele dag, dansen om de stapel zonder dat er wat gebeurde. Elia maande hen om luid te roepen, misschien zo spotte hij, sliep Baäl. Dat deden ze en bovendien kerfden ze hun lichamen met zwaarden en speren. Van deze procedure raakten ze wel in trance, maar vuur bleef uit. Elia liet eerst het hout nat maken met

water en riep toen de god van het oude testament aan. Onverwijd sloeg de bliksem in en verteerde het hele zoodje. Het volk van Israël wist hierdoor in één klap hoe laat het was en vermoordde de vierhonderd foute priesters. Als toegift ging het ook nog stortregenen, wat na de lange droogteperiode goed van pas kwam.

Een minder rigoreus hedendaags experiment zou belangwekkend kunnen zijn. Wederom nemen we een paar honderd zwaar zieke ziekenhuispatiënten. Voor elke groep wordt, zonder dat de patiënten daarvan op de hoogte zijn, gebeden tot een andere god. Omdat momenteel meer dan vijftienghonderd goden bekend zijn is het wellicht verstandig in eerste instantie een drietal wereldgoden te nemen. Op volgorde van leeftijd: Krishna, de Here en Allah. Een vierde groep ziekenhuispatiënten zou een controlegroep kunnen vormen, voor hen zal een groep humanistische raadspersonen elke dag een moment stilte in acht nemen. Uit ethische overwegingen laten we een groep waarvoor niemand wat doet achterwege. Na een jaar kan de gezondheid van de diverse groepen uitsluitel geven over de geneeskraft van de goden. Het zal duidelijk zijn dat dit type onderzoek een uitdaging moet vormen voor elke zichzelf respecterende theologische faculteit in den lande. Voor het eerst een kans om godsdienst en wetenschap te combineren en zo te laten zien dat deze instituten wel degelijk thuis horen aan de universiteiten. ●

P.C.Bügel

**Depressieve mensen worden minder oud dan vrolijk gestemden.**

**Orenmafia: lieden die van mening waren dat bij ernstige ziekten de oorzaak tussen de oren moest worden gezocht.**